

TRESOR DELS AVIS

REVISTA D'ETNOGRAFIA, MITOLOGIA I FOLKLORE
DE CATALUNYA Y BALEARS

PUBLICADA PER
ANDREU FERRER

SUMARI

Costums de Menorca.—Ramón des pujols.—**Folklore piadós de Mallorca.**—per Afeigi.—**Cançonetes de feinetjar**—Des Segar.

ANY VI.

MAIG 1927

NÚM. 5

TRESOR DELS AVIS

REVISTA D'ETNOGRAFIA, MITOLOGIA I FOLKLORE
DE CATALUNYA I BALEARS

COSTUMS DE MENORCA

(Continuació)

22

Festes majors —Durant l'estiu, cada un dels pobles celebra la seva festa popular, puix encare que el Sant Patró o Titular del poble s'escaiga dins l'hivernada o en temps de molta feina en el camp, poc oportú per festes, cada un la fa durant l'estiu. Com totes les viles la celebren per l'estil, (en molts una paròdia de la de Ciutadella) consistent en revetla, ofici major, cavalcada, coregudes de cueres en el cos i ball a la plaça, no cal que ens entretenguem en la seva descripció. Sol's direm quines són les que celebra cada poble: A Ciutadella Sant Juan; a Ferreries Sant Bartomeu; a Mercadal Sant Martí (dins el Juriol); a Fornells Sant Antoni; a Alahor Sant Llorens; a Mahó Sant Pere i la Mare de Deu de Gracia (pel Septembre); al Castel (Villa Carlos) Sant Jaume; a Sant Lluís Sant

Lluís, i Sant Gayetà a L'umessanes. En totes les festes van en gros els gelats, cacauets, vellanes i faves torrades. A alguns pobles, els caixés durant la missa fan sa capta per dins l'església i an els qui les donen, les aboquen «aiguarrós» damunt el cap o damunt els mocadors.

23

La segada.—*Pel Juny la faus al puny*, diu el refrany que fan ver els menorquins entregant-se de ple a la sega dels cereals que 's la principal producció agrícola de Menorca. El blat atropella i és cosa de cercar segadors, venguen d'on venguen, i si pinta be i hei ha esperança de bona cullita no ve a un pa de l'esca en la l'oga de segadors. A Menorca sempre han donat bon jornal, per aixó moltíssims de mallorquins especialment del pobles de Llevant, van cada any a *fe ses segade*: a Menorca Dins el maig, els amos de lloc de Ciutadella i Mahó, acudeixen als pobles de la pagesia i comprometen els segadors tant que si hi ha bon any picapedrers, fusters i sabaters deixen la feina del seu ofici i se comprometen per segar.

Arriba el dia de comensar i reunits devant les messes, tots els segadors d'un lloc amb les faus ben preparades l'amo dona el camí devant pegant la primera fausa la tot d'guent: *En nom de Deu*. An els segadors les tracten bé. L'amo posa el pa, i la carn se menja de bulto major, per aixó no se plany gens i s'en menja a l'abundó. El dia és llarg, el temps calorós i la feina feixuga, però el tay de segadors-treballa desde apunta d'auba fins en fosquet, si bè entre dia fan una fumada cada dues hores i a mitján capvespre fan la bereneta. El vespre troben el llit blan, per rustit que sia, i a la són no tenen temps d'acabar-la.

24

Festa de les acabayes.—Quant les messes de segar arriben a la fi

se fa una festa pagosa. L'amo procura fer venir be la tasca del darrer dia per poder acabar a mitjan decapvespre. Desde bon matí s'afanyen més i al veure que'l rot lo torna petit, tots van per encloure la llebra i al donar la darrera fausada l'amo sol dir: *Deu hei fassi més que noltrus* i els segadors contesten: *Amen* i amb gran alegria comensa la *festa de les acaboyes*. A ella s'han convidats els parents i amics de l'amo i madona. Al acabar la tasca, els segadors van a les cases aont troben taula parada, ordinariament en mig del pati o devall el parral, si n'hi ha. S'hi fa un sopar de lo millor aont no hi falta mai després de la sopa i la carn que van tant en gros, el popular *arròs amb llet*, bunyo's i oreyanes. En els llocs aont hi ha bergantes sol armar-es després del sopar un ball de pagés ben envismat i en casí tots s'acaba amb jocs de molta bulla.

Ses mesurades = Dins el mes d'agost, molts de dies després d'haver acabat de segar en casi tots els llocs sol fer-se «la festa de les mesurades» que sol e ser una de les més importants festes familiars de la pagesia menorquina. A ella so'en acudir-hi el propietari del lloc, amb sa familia i persones amigues a qui t'è gust de convidar, el convidats de l'amo i els veinats, no faltant-hi mai el; *animorats i animorades* dels bergants i bergantes del lloc.

La festa té lloc demunt l'era, aont hei ha el gros munt de blat, que s'ha de repartir entre senyó i amo, suposat que la majoria de llocs són donats a mitjes. Sol designar se per «mesuradors» als joves més abinats fills del amo, als enamorats de ses filles, missa'ges etc. Cada un del mesuradors se presenta allá's mig, ben arromengat empunyant la *mitja cordera* que umpl i l'arrasa amb el boix, i després la trabuca en altre caramull, diguent a la primera.

Primera va,
 (a l'altra) dos va,
 i així: tres va,
 quatre va, etc.

fins a la qui fa deu i al ser a ella diu:

deu i làya.

Els circumstants seuen per la vorera de l'era o contemplen el caramull i alguns d'ells tenen una caramutxa a la qual fan una osca a cada deu mesures. Al arribar a la qui fa cent, se mesura a caramull i després d'abocar-la tira el *boix* (cilindre de fusta per arrasar) tan enfora com pot arribar i allà ont arriba hei posen una fita per sebre quin dels mesuradors té més bravó, més resistència.

Després de les cent s'aturen i se fa un refresc, beguent resolis; tiren els joves llurs capells al aire o enfora, etc, etc, es plais d'alegria. Se continua després, canviant de mesurador, que si té resistència, segueix fins a altres cent i tira també el boix.

Després de mesurar el caramull sol acabar-se amb un berenar, o un refresc i per lo regular amb un ball.

Aquesta festa se conserva encara; però ha perduda ja en molts de llocs part de l'importància que en primer se li donava.

SEGUIRA

FOLKLORE PIADOS DE MALLORCA

MES DE MARIA

Cap mes heï ha dins l'any en que la pietat popular envers la Mare de Deu sia més manifesta que dins el mes de maig.

Es el mes de les romeries a Santuaris de la Verge, a tants com n'hi ha escampats en els cims de les montanyes malorquines. Però la devoció característica del mes de maig és la del *mes de Maria* qu'es fa no sols en les iglésies sinó en les cases particulars.

Vet'aquí qu'aquesta devoció és arribada a entrar en l'entranya del poble i se pot dir que tè entre les dones, un caràcter semblant als betlems entre la gent menuda. Efectivament, casi no hi ha carrer en cada vila que no hi haja alguna casa aont una persona que *sap lletra*, arribat el mes de maig arregla, un altar dins l'entrada o dins l'estudi consistent amb una tauleta amb un retaulec una imatje de la Verge, dos canalobres amb altres tantes candeles i entre i entre i entre pitxers amb flors captades entre la gent veinada.

Cada dia del mes, generalment a les dues del capvespre, s'encenen aquelles candeles, compareixen totes les veinades del carrer amb la *teina*, qui fent llatra qui cosint, una filant l'altre brodant i se comensa el mes de Maria, sempre amb llengua nostrada. Totes ja saben les oracions *de cor* i totes diuen al unison amb la jova de la casa qui'l fa amb el llibre devant, i ai si, influenciada per l'esperit modernisador, vol canviar de llibre perquè n'hi ha de més moderns o per fer-lo en llengo forastera; allavores ve la protesta de les veinades i l'obliguen a seguir fent-lo així *com primer*, o sinós pronte demanca l'entusisame i acaba per anular-se an aquella casa un acte tantdevot. ¡Com l'estima a la tradició el nostro pob e!

I hei ha que veure aquesta devoció tant popular com se va tremetent de generació en generació. La meva mare ja de nineta hei assistia agafada a les falces de la seva, com el qui escriu h i assistia amb ella també de menut, i avui, ja ben gris, contempla encara com cada decapvespre a cada carré segueix haguent-hi qui fa el mes de Maria, i com, feines deixades, hei compareix una corrúa de dones amb llurs infants. Deu fassa que duri encara moltes generacions.

AFEGI.

CANSONS DE FEINETJAR DES SEGAR

Noltros li pegam faus plena
esti! de bons segadós;
segadós com voltros dos
catorze no fan dotzena.—St Juan.

Noltros segam i batem
i heu duim an es moli
i si sempre heu feim així
per a Nadal no'n tendrem.—Id.

Noltros tenim un bergant
que sega amb un camiol lo
i a cada cop fa un rol-lo
com sa claredat d'un llamp

Maria *

Na Coves está malalta
demá ja estarà millò;
ara som an es boldró
de sa civada més alta.—Sineu.

Noltros segam a Ariany
que tot són serrals i costes
demà és el dia del Corpus
la milló festa del any.—Artá.

Oh Sant Nofre gloriós,
demá és sa vostra diada!
si de sol no's carregada
en acabá s'escarada
promet vení a vorer vos.—Petra.

On vas tan devantalada?
 Va di: Jo no sé segà
 si és ordi, a restes ire fa
 si és xeixa, dau-'a'm porgada.
 Puigpunyent

Ordi baixet i menut
 casi s'aplegà no hu paga:
 ell hav es d'havé crescut
 per baix com sa pestenaga. — Id.

Oh pobres segadorets,
 qu'encare segau civadal
 demunt sa seva espinada
 hei neixerien bolets. — Id.

Pegau una sempenteta
 a s'escaradé majó
 si no la pot tomá, nó,
 que pas i que la deix dreta. —
 Sant Juan.

Per tot el món hei ha Jaumes
 i per aquí no n'hi ha?
 Sabs que hi fa de bon está
 d'estiu en temps des segà
 devall es capell de paumes! — Id.

Primerenc no va fe sol
 i es sembrai no va secá,
 i ara es nostro acabá
 per Sant Cristófol será
 qu'és a deu de juriol. — Fe'ani x.

(S'eguirá)

EL TRESOR DELS AVIS se publica cada mes

PREUS DE SUSCRIPCIO

Exemplar..	0'35 pts
Anyada	4 «

BIBLIOTECA DEL FOLKLORE BALEAR

I—RONDAIES DE MENORCA—Precedides de un estudi de les particularitats dialectals del Catalá de Menorca.—Un Volum de 229—XXIX págines, 2 ptas.

II—CANSONETES MENORQUINES.--Aplec de cansonetes populars amb profusió de notes.—Un volum de 199 planes 2'50 p.

III - CLASSIFICACIO DEL FOLKLORE —Normes i taules de classificació segons el sistema decimal.—Un volum de 56 planes, 1'50 ptas.

IV—Col·lecció políglota de refranys. Un volum de 30 planes, 1'50.

Demau-les a la Tipografia Catolica de A. Ferrer Ginart—Artá Mallorca.

ALTRES OBRES QUE SE VENEN EN LA MATEIXA:

LA RONDAYA POPULAR.—Quaderns de 12 i més planes a 0'15 ptas. un.

NOCIONS DE ORTOGRAFIA MALLORQUINA.—De utilitat per tot-hom. Preu:0'75 pts. exemplar i 7'50 pts. Dna.

LA CASA DE LA FORTUNA.—Drama en dos actes traduït per A. Ferrer.—Preu 1'00

EN EL CALVARI.—Drama en vers. traduït pel mateix Preu 1'25 ptas.
